

Здравословни работни места **ЗДРАВЕ И БЕЗОПАСНОСТ ПРИ РАБОТА В ЦИФРОВАТА ЕРА**

Информация за безопасността и здравето при работа през цифрови платформи

Ключови моменти

- Работата през цифрови платформи се среща все по-често в цяла Европа и извън нея.
- Този вид работа може да е представлява възможност за някои групи работещи да започнат работа или да разполагат с повече гъвкавост.
- Рисковете за безопасността и здравето при работа (БЗР), свързани със задачите, изпълнявани от работещите през цифрови платформи, до голяма степен са подобни на тези, свързани със същите задачи, изпълнявани извън икономиката на платформите.
- Въпреки това работещите през цифрови платформи са изложени на редица допълнителни рискове, пряко свързани с естеството на работата през платформи и условията на труд.
- Въведени са редица инициативи за подобряване на БЗР на работещите през цифрови платформи от страна на правителствата, цифровите трудови платформи, социалните партньори и самите работещи през платформи.

Безопасност и здраве при работа в цифровата ера

Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA) провежда европейската кампания „Здравословни работни места“ (HWC) в периода 2023—2025 г. с цел повишаване на осведомеността относно последиците за безопасността и здравето при работа, когато се използват цифрови технологии. Когато са проектирани, внедрени, управлявани и използвани в съответствие с ориентиран към човека подход, цифровите технологии могат да бъдат безопасни и продуктивни. Целта на Кампанията по БЗР през 2023—2025 г. е да стимулира сътрудничеството за безопасна и продуктивна цифрова трансформация на труда.

Засилващата се тенденция за работа през цифрови платформи

Работата през цифрови платформи е сравнително нов начин на работа, станал възможен благодарение на цифрови технологии като персонални компютри, смартфони, приложения и интернет връзка. Работата през цифрови платформи се определя като всеки вид платена работа, извършвана през, посредством или с посредничеството на онлайн платформа, т.е. - онлайн пазар, функциониращ на базата на цифрови технологии, който улеснява връзките при търсенето и предлагането на работна ръка за извършването на конкретни задачи. В рамките на тази концепция работата може да се извършва изцяло онлайн или на място.

Работа онлайн или работа на място през цифрови платформи

Работа онлайн през цифрови платформи: задачите се съгласуват с работещите онлайн и се изпълняват единствено или предимно виртуално с помощта на електронно устройство от всяко местонахождение (най-вече от дома на работещия). Сред примерите за работещи онлайн през платформи са модераторите на съдържание, софтуерните програмисти, техническите сътрудници и графичните дизайнери.

Работа на място през цифрови платформи: задачите се съгласуват с работещите онлайн, но се изпълняват само или предимно във физическия свят, напр. в обществени пространства, на пътя или в помещения на клиента. Сред работещите на място през платформи са някои куриери, шофьори, майстори, домашни помощници, медицински сестри и болногледачи.

По данни от проучването на EU-OSHA OSH Pulse (2022 г.) около 6 % от работниците в ЕС-27, Исландия и Норвегия са получавали част от доходите си (3 % от работниците) или по-голямата част от доходите си (3,1 % от работниците) от работа през цифрови платформи. Работниците през платформи по-често са ангажирани в различни видове отрасли, като информационните и комуникационни технологии, техническите и професионалните услуги, търговията, транспорта, хотелиерството, ресторантьорството и помощните административни услуги. Въпреки че делът на жените сред работещите през платформи нараства, те са по-слабо представени в тази категория. Трудът през платформи е по-разпространен сред мигрантите и по-младите работници, особено при най-опасните видове работа.

През 2022 г. около 6 % от работещите в ЕС-27, Исландия и Норвегия са получавали част или по-голямата част от доходите си от работа през цифрови платформи.

Как работата през цифрови платформи предлага възможности

Работата през цифрови платформи намалява пречките пред навлизането и връщането на пазара на труда и може да увеличи участието в него на всеки, включително на уязвимите и маргинализираните лица. Някои групи са свръхпредставени сред неактивните и безработните, напр. мигрантите, хората с увреждания или с хронични заболявания и жените. Когато работят, те често заемат нискокачествени работни места.

Така работата през цифрови платформи може да бъде привлекателен допълнителен или алтернативен източник на доходи, тъй като може да се съчетава с други форми на труд или със задължения за полагане на грижи за член на семейството. Освен това цифровите трудови платформи обикновено не поставят ограничения върху броя на работещите, които могат да се регистрират, нито върху профилите им, с изключение на уменията, необходими за извършване на работата. В допълнение, този вид работа позволява на хората да развиват умения и да придобиват опит, което потенциално може да доведе до работни места с по-добри условия.

Разкриване на рисковете от работата през цифрови платформи

Рисковете за БЗР, пред които са изправени работещите през платформи, са много сходни с тези, свързани със същите задачи, изпълнявани извън икономиката на платформите. Например работещите през онлайн платформи са изложени на рискове, свързани с продължителна работа в статична поза, използване на неподходящо оборудване и използване на цифрови устройства.

Трудът през платформи изисква освен това допълнителна работа като отделяне на време за търсене на работни задачи, както и някои допълнителни способности като познаване на технологиите, необходими за достъп до платформите. Това е също често срещано в професии, които като цяло са по-рискови, като транспорт и доставки. Съществуват редица фактори и условия на работата през цифрови платформи, които водят до допълнителни рискове за БЗР, което усложнява предотвратяването и управлението им в рамките на икономиката на платформите.

Специфични рискове, свързани с работата през цифрови платформи

- **Неясен трудов статус и договорни споразумения**

Цифровите трудови платформи обикновено класифицират работещите като самостоятелно заети лица на свободна практика, което може да не съответства на действителните условия на заетостта и полагания труда. При самостоятелната заетост работещите през платформи сами носят отговорност за безопасността и здравето си при работа, тъй като в повечето държави-членки на ЕС, съответното законодателство в областта на БЗР се прилага само за наетите лица. Освен това тези работници обикновено не са обхванати от услугите за превенция, наблюдение и правоприлагане, изключени са от инициативите за социален диалог и не са обхванати в колективното договаряне.

- **Алгоритмично управление**

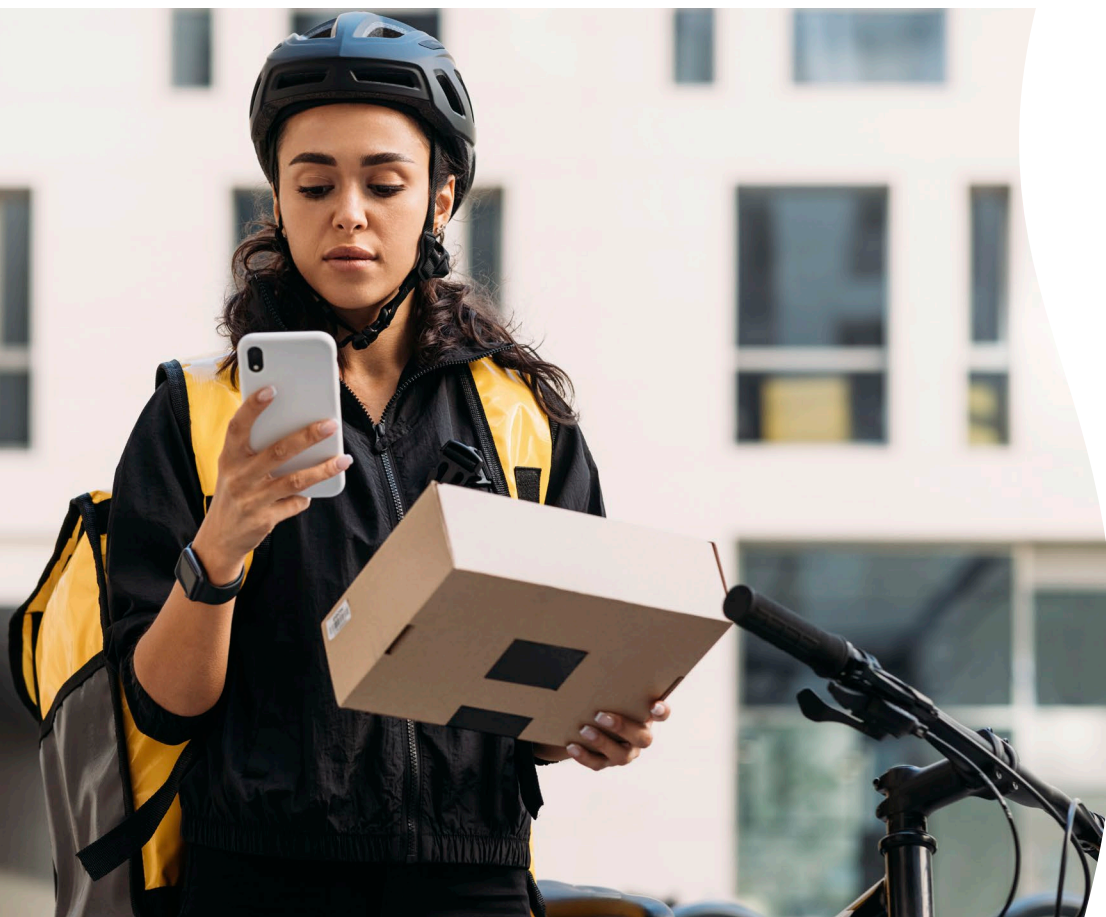
Платформите използват алгоритмично управление, т.е. алгоритми за разпределяне на задачите, наблюдение и оценка на изпълнението и поведението на работниците. Това може да подкопае автономността на работниците, контрола на работното място и гъвкавостта и да доведе до по-голямо работно натоварване, изтощение, тревожност и стрес, което да окаже отрицателно въздействие върху здравето и благосъстоянието. Алгоритъмът класира и възнаграждава или санкционира работещите въз основа на тяхното трудово изпълнение или поведение, което може да е емоционално натоварващо за тях. Следва също така да се отбележи, че като цяло често липсва прозрачност относно начина, по който функционира алгоритъмът, което може да е причина за несигурност и стрес и да се окаже пречка за участието на работниците и консултирането с тях.

- **Социална изолация, нетрадиционни работни места и конфликт между професионалния и личния живот**

Работата през цифрови платформи се извършва предимно в изолация от анонимна и разпръсната работна сила, с голямо текучество на кадрите, недостатъчно съобразени работни места, често с неподходящо оборудване и с размиване на границите между професионалния и личния живот. Това може да има редица последици за БЗР на работещите през платформи. Често съобщавани проблеми са тези със съня, изтощение, стрес, депресия, професионално изчерпване, самота, мускулно-скелетни смущения, злополуки и цялостна неудовлетвореност от работата и личния живот. Социалната изолация на работещите през платформи ограничава възможностите им за организиране, а оттам и социалния диалог, колективното договаряне и участието им в разработването на система за управление на БЗР. Поради разпръснатостта на работната сила и липсата на организация и представителни органи е трудно да се насърчават обучението, достъпът до услуги и до инициативи в областта на БЗР, като кампании за повишаване на осведомеността и превенция.

- **Несигурност за работното място и доходите**

Работата през цифрови платформи е свързана със значителна несигурност за работното място и доходите, тъй като работещите често нямат никакъв или почти никакъв контрол, нито възможност за договаряне относно това колко могат да изработят и какво заплащане да получат за всяка една задача. Несигурността на работното място и доходите са признати за психосоциални рискови фактори, свързани с работата.

Ефективни практики за безопасна и здравословна работа през цифрови платформи

За да се предотвратят рисковете, свързани с работата през цифрови платформи, бяха въведени няколко инициативи от страна на вземащите решения в публичната сфера, цифровите трудови платформи, асоциациите на платформи, социалните партньори и самите работещи през платформи.

Инициативи на равнище политики

Испанският „Закон за куриерите“: въведено е правото на алгоритмична прозрачност и презумпцията за зависимо трудово правоотношение.

Италианската нормативна уредба и хартата от Болоня: Хартата от Болоня на основните права на цифровия труд в градски контекст въвежда условия за защита на БЗР при работата през платформи и е послужила за вдъхновение за подобни инициативи в региона на Лацио и в Милано, както и за промени в националното законодателство.

Френската нормативна уредба: набор от закони като Закона „El Khomri“ относно борбата с измамите и Закона за ориентацията на мобилността, предоставят редица права и защита на работещите през платформи, като правото да създават и да се присъединяват към синдикални организации, правото на откъсване от работната среда и на застраховане срещу трудови злополуки

Инициативи на платформи и асоциации на платформи

Glovo, Lyft, DoorDash, Uber, Waymo, Amazon Flex и други платформи въведоха редица инициативи за интегриране на аспектите на БЗР във функционирането на своите приложения и технологии. Това показва, че платформите могат активно да насърчават безопасността и здравето при работа през платформи. Примери за инициативи са горещите телефонни линии, бюрата за помощ, автоматизираните системи за подкрепа, съобщенията, съветите и консултациите по въпросите на БЗР чрез базирани на приложения известия и автоматична сигнализация, свързана с БЗР, фирмени групови форуми и междуличностни мерки за безопасност (напр. помощ в аварийни ситуации или паник-бутони за сигнализиране при опасност). Сред другите примери са осигуряването на защитни механизми под формата на застраховка срещу болест и злополука и за обезщетение, здравно осигуряване и осигуряване срещу инвалидност, на отпуск по майчинство и бащинство, както и специализирано обучение и ресурси за повишаване на осведомеността относно БЗР.

Практики на синдикатите и работещите през платформи

Синдикалните организации са активни в цяла Европа с дейностите си за насърчаване на предотвратяването на рисковете за БЗР при работата през платформи. Примери за това са регистрите и обсерваториите по ключови закони в областта на трудовото право, социалния диалог и доброволните схеми, свързани с условията на работа през цифрови платформи, инструментите за обучение на синдикалните организации и колекциите от добри практики за превенция на рисковете за БЗР. Работещите през платформи също прилагат инициативи, като неформален обмен на информация между колеги по въпроси, свързани с работата. Най-често използваните канали са форумите за чат, социалните медии и междуличностното взаимодействие. Други инициативи включват неформални мерки за безопасност и предпазни мерки за защита срещу специфични за дадена задача рискове.

Инициативи, основани на социалния диалог

Социалните партньори преговарят и постигнаха съгласие по няколко инициативи. Колективните трудови договори се оказаха ефективен инструмент за осигуряване на лични предпазни средства за куриерите за доставки в съответствие с националните законодателства и за подобряване на условията на труд за работещите през платформи. Например Nilfr, платформа за услуги за почистване от Дания, и датската синдикална организация 3F се договориха за новаторско колективно споразумение за насърчаване на достойния труд и обезщетенията за болест, включително за добавка за икономическо благосъстояние, която представлява допълнителна компенсация, донякъде равностойна на заплащане за опасна трудова среда.

Ресурси

Разгледайте цялото свързано съдържание в приоритетната област „Работа през цифрови платформи“:
<https://healthy-workplaces.osha.europa.eu/en/about-topic/priority-area/digital-platform-work>.

Направете справка с всички публикации по темата:
<https://osha.europa.eu/en/publications-priority-area/digital-labour-platforms>.

Тематичен раздел на EU-OSHA относно цифровизацията на труда и последиците от нея за БЗР:
<https://osha.europa.eu/en/themes/digitalisation-work>.

Психосоциални проблеми и променящият се свят на труда:
<https://oshwiki.osha.europa.eu/en/themes/psychosocial-issues-changing-world-work>.